

EINDELOOS MOOI

PATRONEN EN SJABLONEN OM ONS HEEN

LEES- EN VERTELTEKST ♦ GROEP 5 T/M 8

KUNSTMUSEUM
DEN HAAG

VOOR DE LEERKRACHT

MUSEUMLESBESCHRIJVING

Het versieren van onze omgeving met prachtige motieven lijkt wel in de menselijke natuur te zitten. Tijdens de museumles in het Kunstmuseum Den Haag gaan de leerlingen uit uw klas op zoek naar uiteenlopende patronen in het museum. Dat kan een 17e-eeuws behangpatroon zijn, maar net zo goed een muurschildering in knallende kleuren.

Maar hoe zit een patroon precies in elkaar, en hoe zou dat gemaakt zijn? Om dat goed te begrijpen gaan kinderen bij de motieven die zij in het museum ontdekken aan de slag. Hierbij gebruiken zij allerlei materialen om patronen te maken.

Bridget Riley, *Two Reds with Violet*, 2008,
Collectie Kunstmuseum Den Haag.

In het museumatelier ontwerpen de kinderen een eigen sjabloon waardoor er, na het afdrukken, een prachtig patroon ontstaat.

LESDOELEN

- ♦ De leerlingen gebruiken begrippen bij de thema's kunst, vorm, wonen, vroeger en nu.
- ♦ De leerlingen onderzoeken de eigenschappen van herhalende en gespiegelde vormen en patronen.
- ♦ De leerlingen benoemen de stijlkenmerken van historische en hedendaagse objecten.
- ♦ De leerlingen ontwerpen een sjabloon en drukken hiermee een herhalend patroon af.
- ♦ Tekenen naar de waarneming en verbeelding.

KERNDOELEN

1 NEDERLANDS MONDELING TAALONDERWIJS

De leerlingen leren informatie te verwerven uit gesproken taal. Ze leren tevens die informatie, mondeling of schriftelijk, gestructureerd weer te geven.

12 NEDERLANDS TAALBESCHOUWING, W.O STRATEGIEËN

De leerlingen verwerven een adequate woordenschat en strategieën voor het begrijpen van voor hen onbekende woorden. Onder 'woordenschat' vallen ook begrippen die het leerlingen mogelijk maken over taal te denken en te spreken.

32 REKENEN/ WISKUNDE METEN EN MEETKUNDE

De leerlingen leren eenvoudige meetkundige problemen op te lossen.

51 ORIENTATIE OP JEZELF EN DE WERELD TIJD

De leerlingen leren gebruik te maken van eenvoudige historische bronnen en ze leren aanduidingen van tijd en tijdsindeling te hanteren.

54 KUNSTZINNIGE ORIËNTATIE

De leerlingen leren beelden, muziek, taal, spel en beweging te gebruiken, om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om er mee te communiceren.

55 KUNSTZINNIGE ORIËNTATIE

De leerlingen leren op eigen werk en dat van anderen te reflecteren.

56 KUNSTZINNIGE ORIËNTATIE

De leerlingen verwerven enige kennis over en krijgen waardering voor aspecten van cultureel erfgoed.

PRAKTISCHE TIPS

- ♦ Deze tekst is bedoeld om naar eigen inzicht ter voorbereiding van de museumles te gebruiken om te lezen, na te vertellen, te bespreken of als basis voor een eigen les. Voor groep 5 zult u deze lees- en verteltekst op een andere manier kunnen gebruiken dan voor groep 8.
- ♦ Mocht het voorkomen dat u met de kinderen ruim voor aanvang van de museumles arriveert, dan kunt u de bewaking in de hal vragen om tekenspullen. Zo kan de wachttijd plezierig worden besteed.
- ♦ Het is toegestaan om tijdens de museumles foto's van uw leerlingen te maken – zonder flits/statief.
- ♦ Het is prettig als u de kinderen alvast zou willen uitleggen dat kunstvoorwerpen in een museum niet aangeraakt mogen worden.

Deze lees- en verteltekst is ook te downloaden vanaf onze site: Kunstmuseum.nl

Ook handig in het geval u in de klas beschikt over een digitaal schoolbord/smartboard.

VOOR DE LEERLING

PATRONEN

Geel, streep, rood, streep, geel, streep, rood. Regelmaat en herhaling, dat zijn kenmerken van patronen. Patronen zijn vormen die telkens herhaald worden. Je komt ze overal tegen. Misschien is de kleding van je klasgenoten gemaakt van een stof met een patroon. En denk maar eens aan de kamers in huis. In veel huizen vind je behang op de muur, waarop leuke patronen zijn afgedrukt. Bloemen, lijnen of een patroon van een leuke Disney film.

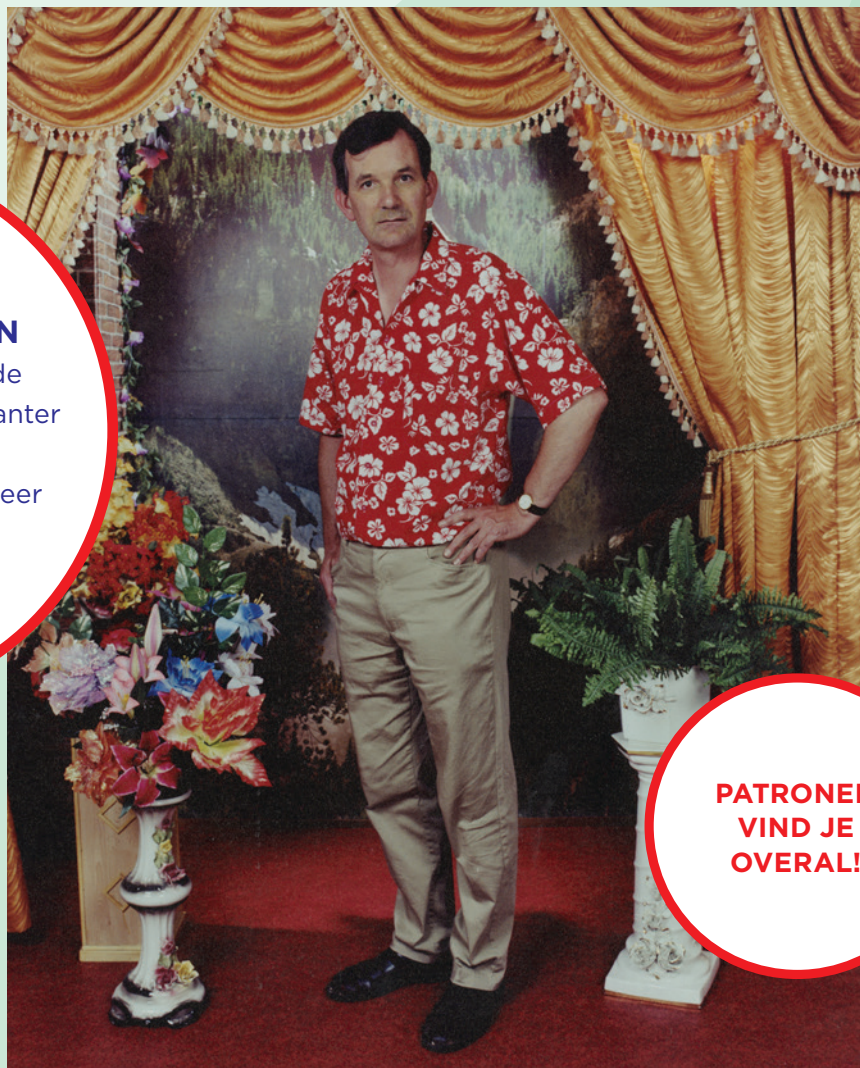
Je krijgt een paar voorbeelden van patronen, probeer jezelf voor te stellen hoe dat er uit ziet. Het bekendste voorbeeld van een patroon is misschien wel de zebra. Die heeft zelfs zo'n bekend patroon dat het zebrapad er naar genoemd is. Weet je ook hoe de vacht van de panter er uit ziet, of de staart van een wasbeer? Ook dat zijn allemaal patronen.

HERHALING

Patronen zijn herhalende vormen. Die kom je niet alleen tegen in de vacht van dieren. Ook mensen maken patronen. Kijk maar eens om je heen en bedenk waar je herhalende vormen ziet. Misschien hangt er een getallenlijn in de klas waarop alle tientallen rood zijn. Of wat dacht je van de lijntjes in je schrift, ook regelmaat en herhaling. Veel patronen om ons heen zijn gekozen we omdat het handig is. Stel je eens voor dat op elke bladzijde van je schrift de lijnen kris kras door elkaar zouden staan, dan is regelmaat en herhaling veel handiger. De bakstenen in een muur zijn volgens een vast patroon gemetseld, anders zou het een rommeltje worden. Dit zijn allemaal voorbeelden van regelmaat. Spannender wordt het als patronen volgens een ritme zijn opgebouwd, dat ziet er speelser uit. Laten we wat patronen op het werkblad uitproberen!

OM TE BESCHRIJVEN

Beschrijf het kenmerkende patroon van een zebra en panter zo precies mogelijk.
Welke dieren ken je nog meer met een patroon?

**PATRONEN
VIND JE
OVERAL!**

MAAK HET PATROON AF

REGELMAAT

RITME

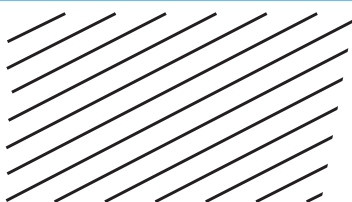
Test je fantasie met regelmaat en herhaling

Hier ga je testen wat je allemaal kan doen met regelmaat en herhaling.

Maak het patroon af en bedenk in het volgende vakje een manier om het nog anders te doen.

OM AF TE MAKEN

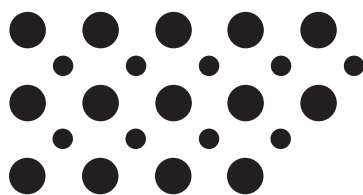
BEDENK HIER JE EIGEN PATRONEN

Rechte lijnen

Golvend

Bolletjes

Natuur

Fantasie

IN HET MUSEUM

Binnenkort ga je met de klas naar het Gemeentemuseum Den Haag voor de museumles *Eindeloos mooi*. Tijdens de museumles gaan wij kijken naar patronen en kun je ontdekken dat het fijn is om de wereld om ons heen te versieren. Stel je eens voor dat je met je verjaardag een cadeau krijgt dat is ingepakt in een grijs papiertje, en niet in mooi gekleurd pakpapier. Zou dat niet saai zijn? Dat vonden mensen vroeger ook al. Daarom maken wij onze huizen en onze kleding mooier door ze te versieren met patronen. In het museum gaan we patronen van vroeger en nu ontdekken. Ik ben benieuwd of jij kunt bedenken welk van deze onderstaande patronen het oudst is en welke nieuwst.

OM TE BESPREKEN

Wat zou je missen als we niets mochten versieren?

OP ZOEK

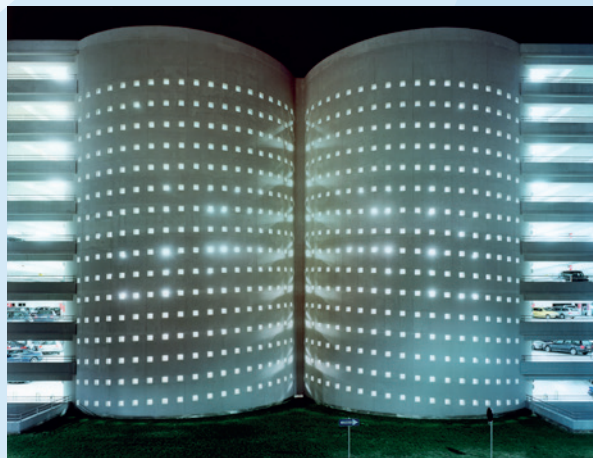
Kijk door tijdschriften die in de klas voorhanden zijn. Kun je op de afbeeldingen patronen ontdekken?

Rein Draijer, *Wonen*, 1968

Theo Nieuwenhuis, *gordijnstof*, 1900-1914

Frank van der Salm, *Park*, 2002

VOOR DE LEERKRACHT

LESSUGGESTIES

VOOR NÁ DE MUSEUMLES

Prachtige patronen

Tijdens de museumles hebben de kinderen een sjabloon ontworpen waarmee zij patronen hebben afgedrukt. Laat de leerlingen op één van de vellen het patroon inkleuren met contrastrijke kleuren. Laat hen vervolgens de drie overgebleven vellen inkleuren op zo'n manier dat het patroon niet alleen in vorm maar ook in kleur doorloopt tussen de vellen. Hang de fleruige patronen in de klas op.

Schitterend Delfts blauw

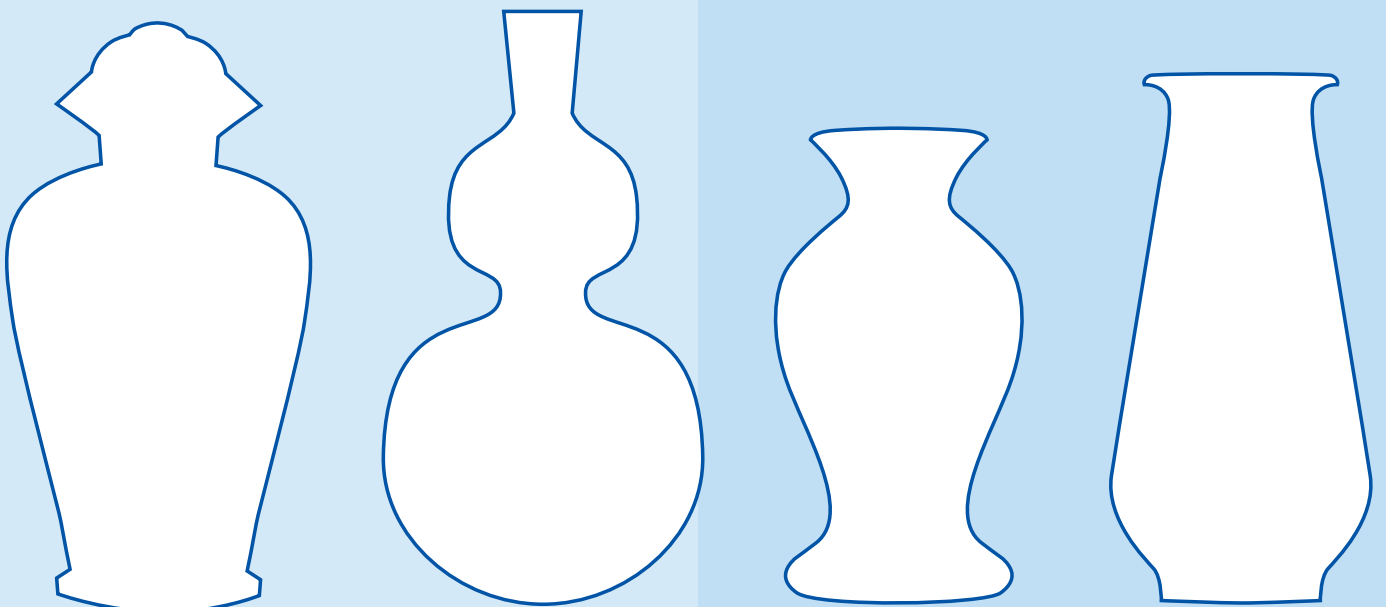
Tijdens de museumles hebben de kinderen gezien dat decoratieve patronen overal om ons heen gebruikt worden. Niet alleen op wandbekleding maar ook bijvoorbeeld op Delfts blauw porselein.

Laat de kinderen de omtrek van een voorbeeld-vaas bladvullend met potlood natekenen op een vel wit tekenpapier. Zij verdelen de vaas in verschillende banen, die elk met een eigen patroon wordt gedecoreerd. De kinderen gebruiken hiervoor blauwe Oost Indische inkt.

Bekijk ter inspiratie Delfts blauw aardewerk online. De kinderen benoemen welke vormen zij zien. De vazen zijn niet alleen gedecoreerd met vormen en lijnen. Ook mensen, dieren en planten maken vaak deel uit van de patronen. De arceringen uit de lesvoorbereidingen zijn bruikbaar als inspiratie. Na het decoreren worden de vazen uitgeknipt en op een vel donkergekleurd papier geplakt.

Speuren naar motieven

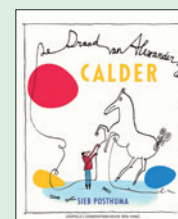
Laat kinderen, in groepjes van drie, in en rond het klaslokaal zoeken naar patronen. Dat kan een tegelmotief op het schoolplein zijn of een getallenlijn waarbij telkens de 5- en 10-tallen rood gekleurd zijn. Na een korte zoektocht komen de kinderen terug in de klas en vertellen zij elkaar op welke onverwachte plekken ze allemaal motieven en patronen hebben gevonden.

BOEKEN

Het Kunstmuseum Den Haag & Uitgeverij Leopold brengen sinds 2010 kunstboeken voor kinderen uit. Deze reeks onderscheidt zich doordat het zelfstandige inspirerende prenten-boeken en jeugdromans zijn in relatie tot onze tentoonstellingen en collecties, en geen traditioneel-educatieve uitgaven. Voor jonge kinderen zijn de volgende titels verschenen:

- **Karel Appel - uit de kapperszaak op de Dapperstraat** van Imme Dros en Harrie Geelen
- **Allemaal aan tafel!** van Rinderd Kromhout en Margriet Heymans
- **Holland op z'n mooist - Op reis met de Haagse School**, Charlotte Dematons
- **Puzemuze, of op weg naar Rothko** van Wim Hofman
- **Coco of het kleine zwarte jurkje** van Annemarie van Haeringen. Dit boek werd bekroond met een Zilveren Penneel 2014
- **Edith en Egon Schiele** van Harriët van Reek
- **Een zondag met Caillebotte** van Ingrid Godon en Toon Tellegen
- **Delfts blauw - Een vaas voor de prinses** van Ingrid en Dieter Schubert
- **Calder - De draad van Alexander** van Sieb Posthuma
- **Nacht in het poppenhuis** van Thé Tjong-Khing en Anna Woltz
- **Ensor - De grote maskerade** van Marije Tolman
- **Keepvogel en Kijkvogel - In het spoor van Mondriaan** van Wouter van Reek. Dit boek werd bekroond met een Zilveren Griffel 2012, de internationale illustratieprijs De Gouden Appel en een Vlag & Wimpel.
- **Meneer Kandinsky was een schilder** van Daan Remmerts de Vries. Dit boek werd bekroond met een Zilveren Griffel 2011.

Augustus 2016

© Kunstmuseum Den Haag, afdeling Educatie

Vormgeving: Afdeling Foto & Vorm Kunstmuseum Den Haag

Deze lees- en verteltekst is ook te downloaden vanaf onze site:
www.Kunstmuseum.nl